

Ewa Dobrzyńska-Lankosz
Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie
Biblioteka Główna

Czasopisma szkół wyższych w wolnym dostępie

Polish university journals in Open Access

Streszczenie

Czasopisma naukowe są cenione przez naukowców z tego względu, że stanowią źródło informacji o najnowszych, realizowanych samodzielnie lub zespołowo, projektach, aktualnie prowadzonych badaniach i ich wynikach. Rynek czasopism elektronicznych w ostatnich kilkunastu latach rozrósł się do ogromnych rozmiarów i dzisiaj brak dostępu do czasopisma za pośrednictwem internetu może wpływać na obniżenie rangi czasopisma. Preferowanie przez naukowców sieciowego dostępu do poszczególnych tytułów jest zrozumiałe, wyszukiwanie informacji w e-czasopismach jest bowiem łatwiejsze i szybsze niż w drukowanych, coraz częściej dostęp do nich jest możliwy także z domu. Wszystko to wpływa na podwyższenie komfortu pracy naukowca. Zaletą takiego rozwiązania jest także wzrost zasięgu artykułów, a co za tym idzie wzrost cytowalności, istotnej m.in. z punktu widzenia oceny dorobku pracownika nauki. Wydawcy komercyjni formę udostępniania czasopism w internecie oferują odpłatnie od wielu lat i naukowcy wciąż zabiegają o dostęp do ich zasobów. Niemniej gwałtowny wzrost opłat za czasopisma, w tym za czasopisma elektroniczne oraz inne bazy danych, przyczynił się do poszukiwania nowych form rozpowszechniania i udostępniania wiedzy. W rezultacie tych poszukiwań zrodziła się idea Open Access. Zasadę wolnego dostępu do czasopism stopniowo przyjmują wydawcy akademicki, także polscy. W referacie zaprezentowano przykłady polskich czasopism szkół wyższych udostępnianych w formule otwartych zasobów w sieci. Przeprowadzono analizę zasobów czasopism, form publikowania ich wersji sieciowych oraz narzędzi stosowanych do ich udostępniania.

Słowa kluczowe: Open Access, czasopisma naukowe, e-czasopisma, otwarte zasoby edukacyjne, wydawnictwa akademickie

Abstract

Scientific journals are valued by scientists for the reason that they constitute a source of information about the latest projects, carried out independently or collectively, current research and their results. Market for electronic journals in recent years has grown to enormous size, and today the lack of access to the journal via the Internet may have a negative effect on the ranking of the journal. The fact that on-line access to individual titles is preferred by researchers is understandable, because searching for information in e-journals is easier and faster than in printed ones, it is also increasingly possible to access them from home. All this helps to increase the comfort of the scientist's work. The advantage of this solution is also an increase in range of articles, and in result an increase in

the number of citations, important inter alia for the assessment of the researcher's achievements. Commercial publishers have offered online journals for a fee for many years, and researchers continue to seek access to their resources. However, a sharp increase in fees for periodicals, including electronic journals and other databases contributed to the exploration of new forms of dissemination and sharing knowledge. As a result of these searches the idea of Open Access was conceived. The principle of free access to journals is gradually adopted by academic publishers, also Polish ones. This paper presents examples of Polish university journals available in the formula of open access resources on the Internet. The analysis of journal sources, forms of publishing their online versions and the tools used for their circulation has been carried out.

Keywords: open access, scientific journals, e-journals, open educational resources, academic publishing

Czasopisma naukowe są cenione przez naukowców z tego względu, że stanowią źródło informacji o najnowszych, realizowanych samodzielnie lub zespołowo, projektach, aktualnie prowadzonych badaniach i ich wynikach. Rynek czasopism elektronicznych w ostatnich kilkunastu latach rozrósł się do ogromnych rozmiarów i dzisiaj brak dostępu do czasopisma za pośrednictwem internetu może wpływać na obniżenie rangi czasopisma.

Preferowanie przez naukowców sieciowego dostępu do poszczególnych tytułów jest zrozumiałe, wyszukiwanie informacji w e-czasopismach jest bowiem łatwiejsze i szybsze, a poza tym oferta obejmuje dostęp do tysięcy tytułów, które zainteresowany może przeglądać z komputera na własnym biurku w miejscu pracy czy w domu.

Powszechny dostęp do spuścizny naukowej sprawia, że nie tylko nazwisko autora jest powszechnie znane, lepiej indeksowane przez internetowe wyszukiwarki, ale również wpływa na zwiększenie cytowalności zarówno określonego dzieła, jak i całej twórczości autora¹. Dużo większe jest prawdopodobieństwo, że autor będzie cytować treści dużo łatwiej dostępne, a więc te, które są w serwisach sieciowych. Wydawcy komercyjni taką formę udostępniania czasopism oferują odpłatnie od wielu lat.

Internet radykalnie zmienił dostęp do informacji; jest także nową formą komunikacji naukowej. Open Access (OA) spotęgował, w sposób niemający precedensu w przeszłości, dostęp do wiedzy, do wyników badań naukowych, a także ułatwił nawiązywanie kontaktów pomiędzy naukowcami.

Ruch Open Access cieszy się coraz większą popularnością na całym świecie. Powstał jako reakcja na rosnące ceny czasopism drukowanych i elektronicznych, monopolistyczne praktyki wydawców i dystrybutorów czasopism. Jak słusznie zauważa Monika Krakowska, *model otwartego dostępu do informacji i komunika-*

¹ A. Wałek, Open Access – nowy model dostępu do wyników badań naukowych. *Zagadnienia Informacji Naukowej* 2010, nr 1 (95), s. 44.

*cji naukowej, wykorzystującej możliwości internetu, technologii cyfrowych, rozwiązań biznesowych, staje się coraz popularniejszy w środowisku akademickim*².

Termin „open access” oznacza swobodne i niczym nieograniczone udostępnianie publikacji naukowych przez internet. Osobę korzystającą z publikacji z jednej strony obowiązuje zachowanie integralności tekstu i obowiązek cytowania, z drugiej jednak może on swobodnie dysponować publikacją. OA to wolny, powszechny, trwały i natychmiastowy dostęp dla każdego do cyfrowych form zapisu danych i treści naukowych oraz edukacyjnych. Pierwotnie pojęcie to zostało przypisane tym czasopismom naukowym, które zdecydowały się całkowicie otworzyć w internecie dostęp do zawartych w nich publikacji naukowych, współcześnie jednak pojęcie to zostało rozszerzone na udostępnianie wszelkich publikacji na podobnych zasadach³.

Z ruchem OA nieodłącznie wiąże się datowane na 2002 r. przedsięwzięcie „Otwarte Zasoby Edukacyjne”. Jego zasadnicza idea to tworzenie powszechnie dostępnych zasobów edukacyjnych, udostępnianych wraz z prawem do ich dalszego wykorzystywania i adaptacji. Upowszechnianie tej idei jest możliwe dzięki temu, że umacnia się przekonanie, iż wszystko, co jest wytwarzane za środki publiczne, powinno stanowić własność publiczną.

Jak pisze Jarosław Lipszyc, Otwarte Zasoby (Materiały) Edukacyjne to te, które są publicznie dostępne w internecie (bez kontroli dostępu) i opublikowane wraz z prawem do dalszego wykorzystania (w tym celu zalecane jest stosowanie tzw. wolnych licencji). Obecnie wiele uniwersytetów na świecie wspiera otwartą publikację swoich materiałów edukacyjnych, ponieważ pozwala to na obniżenie kosztu dostępu do wiedzy dla studentów, zwiększenie wykorzystania materiałów przygotowanych przez wykładowców, promocji instytucji i jej dokonań, wreszcie na znaczne ułatwienie studentom uczelni przygotowanie do kolokwium i egzaminów dzięki łatwiejszemu dostępowi do niezbędnych informacji⁴.

Znana jest także inicjatywa pod nazwą „Otwórz książkę”. W jej ramach powstała baza zawierająca cyfrową kolekcję udostępnionych publicznie współczesnych polskich książek naukowych. Projekt jest realizowany przez Interdyscyplinarne Centrum Modelowania na Uniwersytecie Warszawskim (ICM UW) w ramach programów Creative Commons Polska oraz Biblioteka Wirtualna Nauki. Obecnie w bazie zarejestrowane są 84 książki⁵.

² M. Krakowska, Nowe formy komunikacji społecznej w europejskiej przestrzeni edukacyjnej, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace z Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej*, z. 16, Kraków 2008, s. 25.

³ Otwarty dostęp. Wikipedia. Wolna encyklopedia [on-line]. [Dostęp 27.04.2011], http://pl.wikipedia.org/wiki/Open_Access.

⁴ J. Lipszyc, Koalicja Otwartej Edukacji i promocja otwartej nauki (open knowledge) w Polsce. II Międzynarodowa Konferencja Open Access w Polsce. V Konferencja EBIB Internet w bibliotekach, Toruń, 14–15 stycznia 2010 r., EBIB Materiały konferencyjne, 2010, nr 21 [on-line]. [Dostęp 16.10.2010], <http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat21/lipszyc.php>.

⁵ Otwórz książkę [on-line]. [Dostęp: 22.02.2011], <http://otworzksiazke.pl/>.

Tworzenie repozytoriów w konwencji Open Access czy Otwartych Zasobów Edukacyjnych przez ośrodki akademickie jest w wielu krajach coraz częstszą praktyką. Główne zasoby to artykuły z uczelnianych czasopism naukowych, referaty (materiały konferencyjne), prace magisterskie i rozprawy doktorskie, inne publikacje naukowe, materiały dydaktyczne (podręczniki) pracowników danej uczelni, przesyłane przez autorów do bazy samodzielnie (rozwiązanie docelowe).

Wymienia się dwa modele ruchu Open Access:

- 1) Repozytoria – tzw. zielone podejście (*green road*). Archiwizacja kopii własnej pracy w otwartych archiwach. Obecnie wszystkie repozytoria można wyszukiwać na portalu OpenDOAR (Directory of Open Access Repositories, www.opendoar.org).
- 2) Czasopisma otwarte – tzw. złote podejście (*gold road*). Publikowanie artykułów w naukowych, recenzowanych czasopismach z otwartym dostępem. Koszty publikacji ponosi autor lub instytucja finansująca jego badania. DOAJ (Directory of Open Access Journals) to portal, na którym można znaleźć wszystkie otwarte czasopisma (www.doaj.org/doaj).

Serwis OpenDOAR obejmuje także polskie repozytoria i biblioteki cyfrowe; łącznie 29 baz (stan na 11.02.2011 r.). W DOAJ są zarejestrowane 6454 tytuły czasopism, w tym 94 polskie (stan na 27.04.2011 r.)⁶, a ponad 2600 tytułów jest przeszukiwanych z poziomu poszczególnych artykułów, dzięki czemu serwis udostępnia obecnie bez ograniczeń ponad pół miliona artykułów.

Przesłanie przez autora dzieła do repozytorium automatycznie oznacza wyrażenie przez niego zgody na opublikowanie. Osobiste prawa autorskie, jako niezbywalne, pozostają przy autorze. Autorzy na ogół udzielają licencji niewyłącznej, co zapewnia im możliwość opublikowania danego dzieła także w innych bazach, wydawnictwach. Jeśli w przygotowanie publikacji zostało zaangażowane wydawnictwo (uczelniarne), wówczas na opublikowanie dokumentu w repozytorium niezbędna jest także jego zgoda. Część repozytoriów zezwala użytkownikom nie tylko na swobodne przeglądanie (czytanie) publikacji, ale także na ich kopiowanie, drukowanie oraz cytowanie w celach naukowych. Nie wolno natomiast prac wykorzystywać do celów komercyjnych. Takie zasady obowiązują między innymi w repozytorium Uniwersytetu Humboldta.

Łatwość publikowania tekstów, wyników badań itp. w internecie niesie z sobą także i niebezpieczeństwa. Nie zawsze treści umieszczone w sieci posiadają gwarancje wiarygodności (recenzja, wiarygodne wydawnictwo itp.). Możliwość modyfikacji tekstów bez dokumentowania zmian podważa wiarygodność źródeł. Dopuszczenie formuły komentarzy z podpisami ich autorów może natomiast być traktowane jako recenzowanie tekstu oryginalnego i może stanowić swego rodzaju wartość dodaną.

⁶ DOAJ by country [on-line]. [Dostęp: 27.04.2011], <http://www.doaj.org/doaj?func=byCountry>.

Zasadę wolnego dostępu do czasopism przyjęli niektórzy wydawcy akademicy, a przykładem są Wydawnictwa AGH, które, jako pierwsze w Polsce wydawnictwo uczelniane, zgodziły się na udostępnianie pełnych tekstów artykułów zamieszczanych w bieżących czasopismach naukowych uczelni. Udostępnianie artykułów i opracowywanie dla nich metadanych zostało powierzone Bibliotece Głównej AGH na mocy porozumienia w sprawie udostępniania elektronicznych wersji książek i czasopism, które formalnie zostało zawarte w styczniu 2007 r. (czasopisma on-line od 2005 r.). Biblioteka zobowiązała się do zapewnienia warunków technicznych umożliwiających archiwizację i udostępnianie dokumentów elektronicznych zgodnie z obowiązującymi standardami ich tworzenia, przechowywania i gromadzenia, a także upowszechniania i aktualizacji informacji o zasobach elektronicznych. W odniesieniu do książek od wielu lat funkcjonowało porozumienie ustne, a dopuszczanie danego tekstu do udostępnienia w sieci odbywało się na podstawie uzgodnień dotyczących konkretnych tytułów.

W porozumieniu podkreślono, że BG tworzy kolekcję elektronicznych publikacji dla celów edukacji i nauki i udostępnia ją za pośrednictwem Komputerowego Katalogu Bibliotecznego uczelni oraz równolegle Akademickiej Biblioteki Cyfrowej AGH (ABC-AGH, obecnie ABC-KRAKÓW). Uzgodniono, że w okresie początkowym wszystkie publikacje, na których udostępnienie Wydawnictwa AGH wyraziły zgodę, będą umieszczane przez Bibliotekę Główną w sieciach rozległych bez ograniczeń. Przez okres przejściowy wprowadzono ograniczenia na dostęp do czasopism bieżących do sieci lokalnej uczelni oraz do instytucji, z którymi zawarto umowy bilateralne. Po upływie dwóch lat poszczególne numery czasopisma uwalniano. W opinii redaktora naczelnego Wydawnictw AGH liczba sprzedawanych egzemplarzy drukowanych, po udostępnieniu ich wersji elektronicznych w internecie, nie uległa zasadniczej zmianie, dlatego z początkiem 2011 r. odstąpiono od limitowania dostępu i obecnie dostęp do wszystkich artykułów w internecie jest nieograniczony.

Za pozyskanie od autorów artykułów zgody na udostępnianie dokumentów w sieci odpowiada wydawnictwo, zawierając z nimi stosowne umowy.

Mimo rozpowszechnianej przez Bibliotekę Główną AGH sieciowej wersji elektronicznej wydawnictwo dodatkowo przygotowuje wersję drukowaną, by czasopisma zostały objęte punktacją przez MNiSW zgodnie z komunikatem ministerstwa z dnia 18 kwietnia 2010 r. w sprawie oceny czasopism naukowych, który jeszcze do niedawna obowiązywał. Komunikat zawierał następujące zastrzeżenie: *Oceniane są czasopisma wyłącznie naukowe, wydawane w formie papierowej*⁷. Gdyby nie ten warunek, poszczególne wydawnictwa mogłyby całkowicie zaprzestać druku czasopism i skupić się wyłącznie na wersji elektronicznej. Takie roz-

⁷ Komunikat MNiSW z dnia 12 kwietnia 2010 r. dotyczący oceny czasopism naukowych [on-line]. [Dostęp 18.10.2010], <http://www.nauka.gov.pl/finansowanie/finansowanie-nauki/dzialalnosc-statutowa/ocena-jednostek-naukowych/lista-czasopism-punktowanych/ocena-czasopism-naukowych/nauki-scisle-przyrodniczo-medyczne-techniczne/>.

wiązanie spowodowałoby obniżenie kosztów publikacji (koszty druku, papieru, oprawy itp.). Od 1 października 2010 r. przestały obowiązywać dotychczasowe zasady oceny czasopism naukowych. Opracowanie nowych szczegółowych kryteriów oceny jednostek powierzono Komitetowi Ewaluacji Jednostek Naukowych, powołanemu 30.12.2010 r., a opracowanie zasad oceny (punktowania) polskich czasopism naukowych – zespołowi pod kierunkiem ministra Macieja Banacha. Być może według nowych kryteriów elektroniczna wersja czasopisma będzie wystarczającą formą podlegającą ocenie.

Jak już wspomniano, elektroniczne czasopisma naukowe AGH są udostępniane za pośrednictwem ABC-KRAKÓW (www.abc.krakow.pl), ale także katalogu komputerowego (bg.agh.edu.pl) oraz na stronie Biblioteki Głównej AGH (journals.bg.agh.edu.pl/). W celu większego ich rozpowszechnienia podjęto działania w kierunku otwarcia się na inne portale, serwisy, bazy danych, za których pośrednictwem byłby możliwy dostęp do nich. Dzięki ogólnopolskiej współpracy pełne teksty czasopism naukowych AGH dostępne są także przez Federację Bibliotek Cyfrowych w Europejskiej Bibliotece Cyfrowej Europeana, DART-Europe, ViFaOst. Planowane jest ponadto umieszczenie większej liczby tytułów w portalu DOAJ (Directory of Open Access Repositories – www.doaj.org). Obecnie w bazie tej dostępny jest jeden tytuł AGH: *Opuscula Mathematica*. Czasopisma AGH także są rejestrowane, obok innych polskich czasopism naukowych, w tym akademickich, w BazTech.

Zakłada się, że dzięki udostępnieniu czasopism w internecie w formule OA lepiej będą promowane badania realizowane przez naukowca, wzrośnie poczytność jego prac, a co za tym idzie – liczba cytowań. W dalszej konsekwencji powszechne udostępnienie czasopism ułatwi nawiązywanie kontaktów naukowych i podejmowanie współpracy, inicjowanie wspólnych projektów itp. Wszystko to wpłynie także na wzrost prestiżu naukowca.

Czasopisma AGH opracowywane są zarówno na poziomie całości tytułu, jak i poszczególnych artykułów. Jest zatem możliwe wyszukiwanie przez tytuł czasopisma, tytuł artykułu, nazwisko autora, a także przeglądanie listy czasopism elektronicznych i listy poszczególnych artykułów. Można dokonywać sortowania i zawężania wyszukiwania. Jednym słowem można korzystać z wszystkich narzędzi i sposobów wyszukiwania, jakie daje oprogramowanie systemu bibliotecznego VIRTUA. Poniżej przedstawiono kilka przykładów z ww. biblioteki cyfrowej przeszukiwanej pod kątem czasopism AGH.

A K A D E M I C K A B I B L I O T E K A C Y F R O W A

Start	Indeksy	Przeszukiwanie złożone	Przeszukiwanie zaawansowane	Schowek: 0 poz.	Zachował sesję	Pomoc	Zakończ sesję
-------	---------	---------------------------	--------------------------------	-----------------	-------------------	-------	---------------

Witamy w Akademickiej Bibliotece Cyfrowej-KRAKÓW!

ABC KRAKÓW posadowiona jest na serwerze ACK CYFRONET AGII

Statystyka
(stan na dzień 23.01.2012)

liczba wydawnictw : **4581**
liczba dokumentów: **9573**

Więcej...

ABC KRAKÓW udostępnia w sieci Internet elektroniczne wersje materiałów bibliotecznych wspomagających proces dydaktyczny oraz badania naukowe, prowadzone w jednostkach badawczych Krakowa. Drugi nurt dokumentów to pozycje stanowiące zasób dziedzictwa kulturowego, a więc wybrane zbiory literatury, znajdujące się w bibliotekach krakowskich, uczelnianych i w przedsiębiorstwach.

Obejmuje ABC-Kraków budowana jest siłami Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej i Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Przewiduje się włączenie do projektu kolejnych bibliotek Krakowskiego Zespołu Bibliotecznego.

ABC Kraków do obsługi dokumentów cyfrowych wykorzystuje możliwości systemu bibliotecznego VTI 5/Virtua.

Wszystkie materiały udostępniamy zgodnie z Ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W niektórych przypadkach wprowadziliśmy ograniczenia w dostępie do tekstów wynikające z rygorów licencji.

teksty zamieszczone w ABC KRAKÓW mogą być wykorzystane jedynie do celów edukacyjnych i naukowo-badawczych, z wykluczeniem jakiegokolwiek działania komercyjnego.

Zgoda autorów na publikowanie ich dzieł dotyczy wyłącznie Akademickiej Biblioteki Cyfrowej KRAKÓW. Publikowanie umieszczonych w ABC-KRAKÓW tekstów do innych bibliotek cyfrowych jest niezgodne z prawem.

Wyszukiwanie w kolekcjach

Terminy wyszukiwania:

Wszędzie ▾

- wszystkie

TEKSTY WSPÓŁCZESNE (OD 1946 ROKU):

- uczelniane czasopisma naukowe
- materialne konferencyjne
- multimedialne katalogi wystaw
- rozprawy doktorskie
- skrypty uczelniane
- monografie i raporty naukowe
- opisy patentowe

TEKSTY DO 1945 ROKU:

- czasopisma
- druki XIX i XX-wieczne
- rękopisy i starodruki

Szukaj

Historia projektu

Od 1.03.2008 ADC-KRAKÓW należy do Federacji Bibliotek Cyfrowych

Opisy dokumentów z ABC KRAKÓW znajdują się w katalogu ILINT (Historia, Nauka, Technika)

ABC-KRAKÓW dostępne w serwisie EUROPEANA! [Więcej...>](#)

Wykaz dokumentów elektronicznych w poszczególnych kolekcjach

TEKSTY WSPÓŁCZESNE (OD 1946 ROKU):

- **uczelniane czasopisma naukowe**
 - > lista tytułów czasopism
 - > artykuły w czasopiśmie
- **materiały konferencyjne:**
 - > materiały konferencyjne - całość
 - > referaty w materiałach konferencyjnych
- **multimedialne katalogi wystaw**
- **rozprawy doktorskie**
- **skrypty uczelniane:**
 - > skrypty uczelniane - całość
 - > rozdziały w skryptach uczelnianych
- **monografie i raporty naukowe:**
 - > lista tytułów
 - > rozdziały
 - > opisy patentowe

TEKSTY DO 1945 ROKU:

Historia przeszukiwania

Wskaźniki dla użytkowników

Wprowadź poszukiwany termin lub jego fragment zakończony

Przykład 1. Akademicka Biblioteka Cyfrowa-KRAKÓW – dokumenty elektroniczne w kolekcji „Uczelniane czasopisma naukowe”

liczba wydawnictw : **4581**
 liczba dokumentów: **95/3**
 Włóczyj...

Wyszukiwanie w kolekcjach

Terminy wyszukiwania:

Wszędzie

wszystkie

TEKSTY WSPÓŁCZESNE (OD 1946 ROKU):

- uczelniane czasopisma naukowe
- materiały konferencyjne
- multimedialne katalogi wystaw
- rozprawy doktorskie
- skrypty uczelniane
- monografie i raporty naukowe
- opisy patentowe

TEKSTY DO 1945 ROKU:

- czasopisma
- druki XIX i XX wieczne
- rękopisy i starodruki

Szukaj

Historia przeszukiwań

Wskazówki dla użytkowników

Wprowadź poszukiwany termin lub jego fragment zakończony gwiazdką, np.:

- skrypt
- mikrospol*
- lodeusie*

Możesz przeszukiwać **wszystkie** kolekcje lub **wybraną** kolekcję.

wspomagających proces dydaktyczny oraz badania naukowe, prowadzone w jednostkach badawczych Krakowa. Drugi nurt dokumentów to pozycje planowane: zasoby dziedzictwa kulturowego, a więc wybrane zbiory literatury, znajdujące się w bibliotekach krakowskich, uczelnianych w przedsięwzięciu.

Obecnie ABC Kraków budowana jest siłami Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej i Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Przewiduje się włączenie do projektu kolejnych bibliotek krakowskiego zespołu bibliotecznego.

ABC Kraków do obsługi dokumentów cyfrowych wykorzystuje możliwości systemu bibliotecznego V.I.S./Virtual.

Wszystkie materiały udostępniane zgodnie z *Ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych*. W niektórych przypadkach wprowadziliśmy ograniczenia w dostępie do tekstów wynikające z rygorów licencji.

Teksty zamieszczone w ABC KRAKÓW mogą być wykorzystane **jedynie do celów edukacyjnych i naukowo-badawczych**, z wyłączeniem jakiegokolwiek działania komercyjnego.

Zgoda autorów na publikowanie ich dzieł dotyczy wyłącznie Akademickiej Biblioteki Cyfrowej KRAKÓW. Publikowanie umieszczonych w ABC-KRAKÓW tekstów do innych bibliotek cyfrowych jest niezgodne z prawem.

Historia projektu

Od 1.01.2008 ABC-KRAKÓW należy do Federacji Bibliotek Cyfrowych

Opisy dokumentów z ABC KRAKÓW znajdują się w katalogu HIN1 (Historia, Nauka, Technika)

ABC KRAKÓW dostępne w serwisie EUROPEANA! Włóczyj...>>

Wykaz dokumentów elektronicznych w poszczególnych kolekcjach

TEKSTY WSPÓŁCZESNE (OD 1946 ROKU):

- uczelniane czasopisma naukowe:**
 - lista tytułów czasopism
 - artykuły w czasopiśmie
- materiały konferencyjne:**
 - materiały konferencyjne - całość
 - referaty w materiałach konferencyjnych
- multimedialne katalogi wystaw**
- rozprawy doktorskie**
- skrypty uczelniane:**
 - skrypty uczelniane - całość
 - rozdziały w skryptach uczelnianych
- monografie i raporty naukowe:**
 - lista tytułów
 - rozdziały
- opisy patentowe**

TEKSTY DO 1945 ROKU:

- czasopisma:**
 - lista tytułów
 - artykuły w czasopiśmie
- druki XIX i XX wieczne**
- rękopisy i starodruki**
- opisy patentowe historyczne**

PLAN WYDAWNICZY ABC-KRAKÓW:

- publikacje planowane

Copyright © 2001 VTI S Inc. All rights reserved.

Pytania i uwagi: Webmaster

Strona K/13

Przykład 2. Akademska Biblioteka Cyfrowa-KRAKÓW – czasopisma elektroniczne – dostęp do listy tytułów i do poszczególnych artykułów

A K A D E M I C K A B I B L I O T E K A C Y F R O W A

ABC - KRAKÓW

[Start](#)
[Indeksy](#)
[Przeszukiwanie złożone](#)
[Przeszukiwanie zaawansowane](#)
[Schowek: 0 poz.](#)
[Zachowaj sesję](#)
[Pomoc](#)
[Zakończ sesję](#)

ABC KRAKÓW posiadająca jest na serwerze ACK CYFRONET AGH

Statystyka
(stan na dzień 23.01.2012)

liczba wydawnictw : **4581**
liczba dokumentów: **95/3**
Wigory...

Wyszukiwanie w kolekcjach

Terminy wyszukiwania:

Wszystkie

- wszystkie
- TEKSTY WSPÓŁCZESNE (OD 1946 ROKU):**
 - uczelniane czasopisma naukowe
 - materiały konferencyjne
 - multimedialne katalogi
 - wyślaw
 - rozprawy doktorskie
 - skrypty uczelniane
 - monografie i raporty naukowe
 - opisy patentowe
- TEKSTY DO 1945 ROKU:**
 - czasopisma
 - druk XIX i XX wieczne
 - rękopisy i rękodruki

[Szukaj](#)

Historia przeszukiwań

Wskazówki dla użytkowników

Wprowadź poszukiwany termin lub jego fragment zakończony

Sortuj wg: Hrak [Sortuj](#)

☒ Rosnąco ☐ Malejąco

Szukaj **ABC K** **TEKSTY WSPÓŁCZESNE: uczelniane czasopisma naukowe** **lista tytułów**

poprzedni zbiór | 1 2 3 | następny zbiór

Rekordy 1 do 10 z 21

[Zachowaj](#) [Zamów 1-10](#) [Wyczyść wszystkie](#)

1	<p>Tytuł Inżynieria Środowiska [Dokument elektroniczny].</p> <p>Adres wyd. [Kraków] : [AGH], 2005-2006.</p> <p>Dostęp http://journals.bq.agh.edu.pl/INZYNIERIA/2005_01</p> <p>Prawa Biblioteka Główna AGH</p> <p>Rozdz./artykuły zz20C6062585</p>
2	<p>Tytuł Elektronika i Elektronika [Dokument elektroniczny].</p> <p>Adres wyd. [Kraków] : [AGH], 2005-.</p> <p>Dostęp http://journals.bq.agh.edu.pl/ELEKTROTECHNIKA/24_1</p> <p>Prawa Biblioteka Główna AGH</p> <p>Rozdz./artykuły zz20C6062410</p>
3	<p>Tytuł Metallurgy and Foundry Engineering [Dokument elektroniczny].</p> <p>Adres wyd. [Kraków] : AGH, 2005 .</p> <p>Dostęp http://journals.bq.agh.edu.pl/METALLURGY/2005_01/</p> <p>Prawa Biblioteka Główna AGH</p> <p>Rozdz./artykuły zz20C6062550</p>
4	<p>Tytuł Zagadnienia Techniczno-Ekonomiczne [Dokument elektroniczny].</p> <p>Adres wyd. Kraków : Wydawnictwa AGH, 2005 2005.</p> <p>Dostęp http://journals.bq.agh.edu.pl/ZAGADNIENIA/50-1/</p> <p>Prawa Biblioteka Główna AGH</p> <p>Rozdz./artykuły zz20C/960091</p>

Przykład 3. Akademia Biblioteka Cyfrowa-KRAKÓW – wyszukany konkretny tytuł czasopisma – link do pełnego tekstu

A K A D E M I C K A B I B L I O T E K A C Y F R O W A

ABC - KRAKÓW

Start
Indeksy
Przeszukiwanie złożone
Przeszukiwanie zaawansowane
Schowek: 0 poz.
Zachowaj sesję
Pomoc
Zakończ sesję

ABC KRAKÓW posiadająca jest na serwerze ACK CYFRONET AGH

Statystyka
(stan na dzień 23.01.2012)

liczba wydawnictw : **4581**
liczba dokumentów: **9573**
Więcej...

Wyszukiwanie w kolekcjach

Terminy wyszukiwania:

Wszędzie ▾

- ☒ wszystkie
- ☐ **TEKSTY WSPÓŁCZESNE (OD 1946 ROKU):**
 - ☐ uczelniane czasopisma naukowe
 - ☐ materiały konferencyjne
 - ☐ multimedialne katalogi wystaw
 - ☐ rozprawy doktorskie
 - ☐ skrypty uczelniane
 - ☐ monografie i raporty naukowe
 - ☐ opisy patentowe
- ☐ **TEKSTY DO 1945 ROKU:**
 - ☐ czasopisma
 - ☐ druki XIX i XX wieczne
 - ☐ rękopisy i starodruki

Historia przeszukiwań

Wskazówki dla użytkowników

Wprowadź poszukiwany termin lub jego fragment zakończony

Sortuj wg: Brak ▾

☒ Rosnąco ☐ Malejąco

Szukaj ABC K 22006962585
poprzedni zbiór | 1 2 3 | następny zbiór

Rekordy 1 do 10 z 30

<div style="text-align: center;">1</div> <div style="font-size: 0.8em;">karta rekord MARC Zaznacz, aby dodać do schowka</div>	<div style="text-align: center;">Autor</div> <div style="text-align: center;">Tytuł</div> <div style="text-align: center;">Prawa</div> <div style="text-align: center;">Tytuł całości, zoh.</div>	Kowalik, Stanisław (1948). Sympłomy rozwoju procesu globalizującego pod młodymi zalesieniami rekultywacyjnymi na spągu wyrobiska Kopalni Piasku "Szczakowa" [Dokument elektroniczny] / Stanisław Kowalik, Izzy Wojcik. Biblioteka Główna AGH Inżynieria Środowiska [Dokument elektroniczny] . Vol.10/2 (2005), s. 185-194 -- //2006962585
<div style="text-align: center;">2</div> <div style="font-size: 0.8em;">karta rekord MARC Zaznacz, aby dodać do schowka</div>	<div style="text-align: center;">Autor</div> <div style="text-align: center;">Tytuł</div> <div style="text-align: center;">Dostęp</div> <div style="text-align: center;">Prawa</div> <div style="text-align: center;">Tytuł całości, zoh.</div>	Gruszczyński, Stanisław (1949-). Ocena i prognozowanie stanu gleb na potrzeby planów i programów [Dokument elektroniczny] / Aleksander Gruszczyński. IS_2006_1_04.pdf Biblioteka Główna AGH Inżynieria Środowiska [Dokument elektroniczny] . 1. 11/1 (2006), s. 53-70 -- //2006962585
<div style="text-align: center;">3</div> <div style="font-size: 0.8em;">karta rekord MARC Zaznacz, aby dodać do schowka</div>	<div style="text-align: center;">Autor</div> <div style="text-align: center;">Tytuł</div> <div style="text-align: center;">Dostęp</div> <div style="text-align: center;">Prawa</div> <div style="text-align: center;">Tytuł całości, zoh.</div>	Macuda, Jan (1951-). Zanieczyszczenie środowiska gruntowo-wodnego węglowodorami aromatycznymi w rejonie rafinerii [Dokument elektroniczny] – Ground-water environmental pollution with polycyclic aromatic hydrocarbons near a refinery / Jan Macuda, Andrzej Solecki. IS_2005_1_05.pdf Biblioteka Główna AGH Inżynieria Środowiska [Dokument elektroniczny] . 1. 10/1(2005), s. 89-97 -- //2006962585
<div style="text-align: center;">4</div> <div style="font-size: 0.8em;">karta rekord MARC</div>	<div style="text-align: center;">Autor</div> <div style="text-align: center;">Tytuł</div>	Oleniacz, Robert. Emisja zanieczyszczeń ze spalania odpadów podestylacyjnych z produkcji witaminy C w piśmie fluidalnym [Dokument elektroniczny] – The air pollutant emissions from incineration of distillation wastes from vitamin C production in a fluidized bed incinerator / Robert

Przykład 4. Akademicka Biblioteka Cyfrowa-KRAKÓW – wyszukany konkretny artykuł czasopisma – link do pełnego tekstu oraz wskazanie, w jakim czasopiśmie (tytuł całości, rocznik, numer) artykuł został opublikowany

Przykład 5. Akademia Biblioteka Cyfrowa-KRAKÓW – pełny tekst artykułu

Na potrzeby niniejszego artykułu podjęto próbę przeprowadzenia analizy zasobów elektronicznych czasopism uczelnianych pod kątem sposobów ich prezentacji, możliwości wyszukiwawczych oraz narzędzi stosowanych do ich udostępniania w internecie.

Praca nie miała na celu inwentaryzacji wszystkich baz, w których pojawiają się czasopisma (artykuły z czasopism), lecz zaobserwowanie tendencji. W wyniku analizy sformułowano kilka wniosków.

Przede wszystkim należy stwierdzić, że reprezentacja polskich bieżących czasopism uczelnianych w bibliotekach cyfrowych czy repozytoriach jest bardzo skromna. Sposób prezentacji czasopisma jest niejednorodny. W dużej liczbie przykładów funkcjonuje tradycyjny sposób prezentowania zasobu – z poziomu tytułu czasopisma. Jest to zatem sytuacja odmienna od praktyki stosowanej w wielu innych krajach, gdzie w bazie jednostkę podstawową stanowi artykuł. Przestaje

mieć znaczenie, w jakim zeszycie artykuł został opublikowany; istotne jest, by szybko i bez komplikacji można było dotrzeć do jego tekstu. W wielu polskich bazach droga dochodzenia do artykułu jest wielostopniowa. W pierwszej kolejności użytkownik musi odszukać tytuł czasopisma, następnie rocznik, numer. W ten sposób dociera do spisu treści (często są to skany indeksu artykułów) i dopiero w następnym kroku – do tekstu artykułu (bądź niestety tylko do streszczenia).

W bibliotekach cyfrowych i repozytoriach coraz więcej jest zdigitalizowanych starych gazet i czasopism, także nieuczelnianych. W ten sposób dla historyków tworzy się cenne archiwum wirtualne. Dla użytkowników poszukujących informacji o wynikach najnowszych badań zasoby te mają jednak mniejsze znaczenie. Wydaje się, że w wielu przypadkach przyczyną tego stanu rzeczy, czyli niewielkiej liczby czasopism uczelnianych w OA, jest duży opór ze strony wydawnictw uczelnianych, które nie chcą ani same, ani za pośrednictwem bibliotek udostępniać tekstów artykułów z czasopism w internecie. I to w żadnej formie – ani w ograniczonym zakresie przez zabezpieczenie hasłem lub dystrybuując na numery IP, ani w wolnym dostępie (OA, CC).

W poddanych analizie bibliotekach cyfrowych często trudno jest dotrzeć do informacji statystycznych. Statystyki z reguły nie określają, co jest obiektem: rocznik, zeszyt czy artykuł. W niektórych przypadkach trudność sprawiało także stwierdzenie, czy dana baza zawiera artykuły z czasopism (czasopisma własnej uczelni), nie wydzielono dla nich bowiem odrębnej kolekcji ani nie oznaczono żadnym wyróżnieniem. Nie ma też możliwości dokonania wysortowania tej grupy zasobów. Dlatego w dużej mierze w niniejszej pracy oparto się na informacjach uzyskanych w bezpośrednich kontaktach z bibliotekami – twórcami i właścicielami baz.

Dużą niedogodnością jest także niejednorodność zasad i organizacji zasobów. W każdej z bibliotek cyfrowych czy repozytoriów do informacji dociera się w inny sposób; pozyskane dane z formalnego punktu widzenia także nie są jednolite, trudno się zorientować, co jest obiektem – odrębny artykuł czy całe czasopismo.

W najbardziej przejrzysty sposób informacja o tym, że baza zawiera i udostępnia bez ograniczeń pełne teksty artykułów z naukowych czasopism wydawanych przez daną uczelnię jest prezentowana w Repozytorium UAM⁸, Bibliotece Cyfrowej PK⁹ i ABC-KRAKÓW¹⁰.

Podsumowując, można powiedzieć, że w Polsce w zakresie udostępniania czasopism uczelnianych w formule OA (lub CC) jesteśmy na samym początku drogi, podczas gdy w zasadzie każde czasopismo naukowe, tworzone w najbardziej

⁸ 3 tytuły (od 2008 r.), 177 artykułów (stan na 10.05.2011 r.).

⁹ 8 serii jednego tytułu (od 2007 r.), 1650 artykułów (stan na marzec 2011 r.).

¹⁰ 19 tytułów (większość od 2005 r.), 4314 artykułów (stan na 10.05.2011 r.).

rozwiniętych krajach świata jest dostępne on-line¹¹. Część z nich jest oferowana w wolnym dostępie (przytaczany wcześniej przykład bazy DOAJ). Przypuszczalnie liczba czasopism w formule OA będzie wzrastać.

Wielu naukowców docenia rolę internetu jako narzędzia usprawniającego komunikację naukową. Łatwe i szybkie dzielenie się informacją o prowadzonych badaniach czy wynikach badań pozwala na szerokie jej upowszechnienie, a także nawiązywanie kontaktów naukowych z badaczami zajmującymi się podobną problematyką. Przykładem podjętej próby publikowania wysokiej jakości recenzowanych czasopism naukowych w formule OA, bez pośrednictwa wydawców komercyjnych, jest projekt Public Library of Science¹². Gdyby w Polsce została przez naukowców podjęta podobna inicjatywa, być może zaowocowałaby równie spektakularnym rezultatem – publikowaniem artykułów w internecie na zasadach wolnych licencji, gwarantując im jednocześnie wysoką jakość merytoryczną (recenzje). Korzyści dla naukowców byłyby bezdyskusyjne, jak bowiem piszą Barbara Barańska-Malinowska i Urszula Knop, otwarte zasoby wiedzy zwiększają dostępność poszukiwanych przez użytkowników materiałów, ułatwiają korzystanie z publikacji trudno dostępnych, bez ograniczeń czasu i miejsca, podnoszą jakość kształcenia, w tym zdalnego, umożliwiają także prezentowanie i promowanie dorobku naukowego pracowników polskich uczelni na świecie¹³.

Załącznik 1

Tytuły czasopism naukowych AGH w wolnym dostępie (Wydawnictwa AGH)

- 1) Automatyka (2005–)
- 2) Computer Science (2005–)
- 3) Decision Making in Manufacturing and Services (2007–)
- 4) Ekonomia Menedżerska (2007–)
- 5) Elektrotechnika i Elektronika (2005–)
- 6) Geodezja (2005–)
- 7) Geologia (2005–)
- 8) Geomatics and Environmental Engineering (2007–)
- 9) Górnictwo i Geoinżynieria (2005–)
- 10) Inżynieria Środowiska (2005–2006)
- 11) Mechanics (2005–2009)
- 12) Mechanics and Control (2010–)

¹¹ M. Nahotko, *Komunikacja naukowa w środowisku cyfrowym. Globalna biblioteka cyfrowa w informatycznej strukturze nauki*, Warszawa 2010, s. 88.

¹² Public Library of Science. Wikipedia. Wolna encyklopedia [on-line]. [Dostęp 21.04.2011], http://pl.wikipedia.org/wiki/Public_Library_of_Science.

¹³ B. Barańska-Malinowska, U. Knop, Oferta polskich bibliotek naukowych w zakresie otwartych zasobów [on-line]. [Dostęp 28.04.2011], https://hps.biblos.pk.edu.pl/ozw2011/referaty_zaaakceptowane&filter=referat#25.

- 13) Metallurgy and Foundry Engineering (2005–)
 - 14) Opuscula Mathematica (2005–) (także w DOAJ)
 - 15) Studia Humanistyczne (2005–)
 - 16) Telekomunikacja Cyfrowa – Technologie i Usługi (2005–)
 - 17) Total Logistic Management (2008–)
 - 18) Wiertnictwo, Nafta, Gaz (2005–)
 - 19) Zagadnienia Techniczno-Ekonomiczne (2005)
- oraz
- 20) Auxiliary Sciences in Archeology, Preservation of Relics and Environmental Engineering (2006–) wydawane nakładem prof. M. Pawlikowskiego.

Literatura

- [1] BARAŃSKA-MALINOWSKA, B., KNOP, U., *Oferta polskich bibliotek naukowych w zakresie otwartych zasobów* [on-line]. [Dostęp 28.04.2011]. Dostępny w World Wide Web: https://hps.biblos.pk.edu.pl/ozw2011/referaty_zaaakceptowane&filter=referat#25
- [2] *DOAJ by country* [on-line]. [Dostęp 27.04.2011]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.doaj.org/doaj?func=byCountry>
- [3] *Komunikat MNiSW z dnia 12 kwietnia 2010 r. dotyczący oceny czasopism naukowych* [on-line]. [Dostęp 18.10.2010]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nauka.gov.pl/finansowanie/finansowanie-nauki/dzialalnosc-statutowa/ocena-jednostek-naukowych/lista-czasopism-punktowanych/ocena-czasopism-naukowych/nauki-scisle-przyrodniczo-medyczne-techniczne/>
- [4] KRAKOWSKA, M., *Nowe formy komunikacji społecznej w europejskiej przestrzeni edukacyjnej*. Kraków: Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2008. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej*. Zeszyt 16
- [5] LIPSZYC, J., *Koalicja Otwartej Edukacji i promocja otwartej nauki (open knowledge) w Polsce*. W: *Międzynarodowa Konferencja Open Access w Polsce. V Konferencja EBIB Internet w bibliotekach. Toruń, 14–15 stycznia 2010 r.* EBIB Materiały konferencyjne. 2010, nr 21 [on-line]. [Dostęp 16.10.2010]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat21/lipszyc.php>
- [6] NAHOTKO, M., *Komunikacja naukowa w środowisku cyfrowym. Globalna biblioteka cyfrowa w informatycznej strukturze nauki*. Warszawa, 2010. ISBN 978-83-61464-29-7
- [7] *Otwórz książkę* [on-line]. [Dostęp 22.02.2011]. Dostępny w World Wide Web: <http://otworzksiazke.pl/>
- [8] Public Library of Science. W: *Wikipedia. Wolna encyklopedia* [on-line]. [Dostęp 21.04.2011]. Dostępny w World Wide Web: http://pl.wikipedia.org/wiki/Public_Library_of_Science
- [9] WAŁEK, A., *Open Access – nowy model dostępu do wyników badań naukowych*. *Zagadnienia Informacji Naukowej* 2010, nr 1 (95), s. 41–56
- [10] *Otwarty dostęp*. W: *Wikipedia. Wolna encyklopedia* [on-line]. [Dostęp 27.04.2011]. Dostępny w World Wide Web: http://pl.wikipedia.org/wiki/Open_Access